

Parasztéletrajz, egy parasztcsalád története

MOHÁCSI BÁLINTNÉ ÖNÉLETÍRÁSÁRÓL

Parasztéletrajz, egy parasztcsalád története — ezt a címet viseli Mohácsi Bálintné 1974-ben, az Országos honismereti, néprajzi és nyelvjárásgyűjtő pályázaton nagydíjat nyert önéletírása. A kézzel írott többszáz oldalas munkában egy élet változásait mutatja be; nyomon kísérhetjük, hogyan épült bele az ő paraszti életébe minden új, hogy válik megszokottá, természetessé minden addig nem ismert és nem tapasztalt külső hatás. De más tanulságot is kínál Mohácsi Bálintné önéletírása. Példája annak, hogy a paraszti társadalom alkotó ereje a kultúrateremtő források területén sem halt el. Amint az új gazdasági elemeket kultúrája részévé, élete szerves tartozékává tudta avatni, úgy képes volt arra is, hogy az új viszonyok között új irodalmi műfajokat is teremtsen. Ezek közül egyik műfaj éppen a paraszti önéletírás, s ez, — mint Hoppál Mihály írja: „A népi epika új ága. . . , amely a szemünk előtt alakult ki, összhangban azzal, hogy parasztságunk körében az írás-olvasás elterjedésével a szóbeliség helyét mindinkább elfoglalta az írásbeliség.” (Hoppál M.—Küllös I. Ethn. 1972) Tegyük hozzá nyomatékosan, hogy az írásbeliség csak új lehetőséget teremtett: az iskola megtanította arra is a parasztságot, hogy legtehetségesebbjei könnyen fejezhessék ki magukat írásban. A műfaj irányát szabta meg csupán, de magát az igényt az új műfajra a paraszti világ egészséges funkcionálása teremtette meg, s az, hogy alkalmazkodó szemléletüknél fogva asszimilálni tudták, s éle-tük szerves részévé tették az írást.

Nemrég mutattunk rá egy ballada és históriás énekgyűjtemény kísérő tanulmányában arra, hogy a régi balladák, epikus énekek sem haltak el egészen, sőt a históriák is megindultak azon az úton, — az utóbbi évtizedek megváltozott körülményei ellenére — hogy balladákká váljanak. Ez is a paraszti világ alkotó képességéről tanúskodik, s arról, hogy a mai falu nyújtotta kulturális lehetőségeket a parasztság élete szerves részeként saját céljaira és gyarapodására hasznosítani tudja. (Gulyás É.—Szabó L.: „Túl a Tiszán a szendrei határban. . .” Szolnok, 1975.)

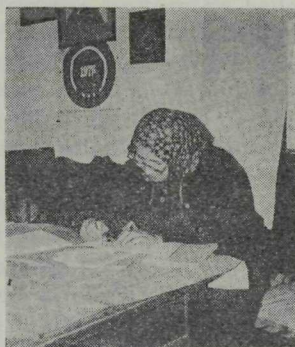
Ezt a megállapítást az új műfaj: a paraszti önéletírás megjelenése csak tovább erősíti. Ma már hazánkban is publikussá vált annyi paraszti önéletírás, hogy ezek alapján megállapíthassuk közös műfaji sajátosságait: az élőbeszéd-vel való rokonságot; a kronológikus szerkesztési módot, amelyet megtörnek kitérő magyarázatok, önálló egészként is megálló történetek; a hallatlan beleélő képességet, élményszerűséget; a megélt élet közvetlen átömlését a megvalósult műbe. Mindezek, több más, apróbb jellegzetességen túl, általános jellemzők a népi epika új műfaját, így Mohácsi Bálintné visszaemlékezéseit is. Am a klasz-szikus népköltészeti műfajoktól elérően — éppen az új körülmények miatt — a

paraszti önéletírásra jellemző bizonyos személyes hang is, s karakterisztikusan is fellelhetők az általános műfaji vonásokon túl az alkotó egyéniségének jegyei is. Ez új sajátosság jelzi, hogy már másként és más értelemben közösségi ez a műfaj, mint a népdal, vagy a mese. Minél színesebb egyéniség valaki, annál jellegzetesebben egyéni művet alkothat e műfajban.

Mohácsi Bálintné írásait is rendre átszövik egyéniségének megnyilatkozásai s ezek értékesebbé, magasabbrendűvé teszik írását. Alaptermészete a bölcs humor, mely különös jelleget ad írásának és egyben meghatározza szemléletét is. Az élet nehéz pontjain, válságos szakaszain humora segítette át, s ez segítette, hogy minduntalan felülemelkedhessék a megpróbáltatásokon. Egyéniségének másik vonása a határozottság, szókimondás, a tettek, szavak nyílt vállalása. Ez őszintévé és egyben kritikussá teszi minden sorát, s a mű dokumentatív értékét is fokozza. Ezekkel az egyéniségből fakadó sajátosságokkal méltán illeszthető a tiszaroffi Mohácsi Bálintné önéletírása a legjobb paraszti önéletírások közé.

Az elmondottak illusztrálásaként ,de egyben ízelítőül is, az alábbi szó szerinti részleteket mutatjuk be Mohácsi Bálintné díjnyertes önéletírásának 300 oldalnyi gazdag anyagából.

SZABÓ LÁSZLÓ

1926. október 14-én esküdtünk. Az uram Mohácsi Bálint, az én nevem Muka Eszter. Az esküvőnk egy kis vihart kavart a községben, nem találtak minket összeillő párnak, mivel az uramnak 15 kishold földje vót és mikor a jegyváltáskor beiratkoztunk, az uram neve után az volt írva: kisbirtokos. Az én apám neve után meg csak így: napszámos. Ezt nem állhatta meg szó nélkül senki. Hát ki látott már ilyen csodát, kizsuzdalegény, meg napszámoslyány! Mivel a vőlegényemnek szülei nem vótak, a rokonság vette kezébe az ügyünket, hogy szétválasszanak minket, úgy gondolva, jobb, ha most elválasztanak egymástól, hisz jó úgy sem lehet ebből a vagyoniilag nem egyenlő házasságból. De azért túl nagy ügyet nem csináltak az apósom rokonai sem, sem az anyósom rokonai, a gazdag Kisek meg még barátságosan fogadtak. Anyósom édesapja még élt, de már ágybanfekvő betegnek ismertem. Őhöz néhányszor elmentem beszélgetni, és mi nagyon megszerettük egymást, és így ő nagy pártfogóm vót. Lehet, azért is mérgesedett el a vita, mert Kiss Gábor nagyapám rám tette az áldó kezit, úgy, mint az esküvőnkkor is.

Meg vót egy kedves tanítónk: Szitás István tanító úr, az elment az uram nagybátyjához: id. Mohácsi Bálinthoz (az nevelte az uramat 16 éves korától). Mo-

hácsi Bálint bátyámék és a felesége Varró Eszter ángyom; a tanító úr megmondta, hogy azért gyűtt hozzájuk, hogy — így mondta —: „Aszt a kislyánt pártfogoljam előttem. Meglásd Bálint öcsém, milyen szorgalmas, jó gondolkodású lány, megél avval a fiatok. Te meg, Varró Eszter, ne akarj rá haragudni előre, akkor meglásd, meg fogod szeretni.”

Olyanformán is lett idő elteltjével, de azért ángyom néha csak csipkelődött. Egyszer aztán elkeseredésemben kitortem és visszafeleseltem. Ugyanis az történt, hogy idesapáméktul kaptunk két kismalacot összel. Tavasszal szép kis südelékek lettek. Hordtam nekik szorgalmasan a dudvát a búzaföldről, a pipacsot, meg a konkolyt. Mikor a mi vetésünkről kifogyott, szedtük a szomszédéból. Varró ángyom adaszólt gúnyosan elvetve: „Na én aszt szégyenletemben se szedném a más földjébül a dudvát.” Elfutott a méreg, odaálltam ángyom elébe aszt mondtam: „Én meg aszt szigyelném, ha a legkisebb baj miatt is fődet adnánk el, mint magok. Látja, mink vettünk fődet.” — Teleszaladt könnyel a szeme ángyomnak, úgy megbántódott. Én is ríva fakadtam, megbántam, hogy ilyen kemény vótam, és kértem, ne minden szavuk bántó legyen hozzám, nyugodjanak mán belé, hogy én vagyok a Bálint felesége, én olyan jó lányuk akartam lenni, csak eszt engedjék meg. — Ettől kezdve csak nagynéha bántottak. De az már egy év múlva vót az esküvőnk után, most oda térek vissza.

Csütörtöki nap esküdtünk. Utána hétfőn idesapám behozta a szőrtarisznyát és az egisz kenyeret, így szólt: „Na fiam, itt van ez a jobbik tarisznya, eszt neked adom. Eszt a kenyeret meg kétfelé vágom, aszt beleteszed egyik felit a tarisznyádba, ha akarod.” — „Én nem akarom apám, én aszt szeretném, ha egy kenyiren lennénk, ha kend is úgy látná jónak.” — „Örülök neki fiam, ha itthon maradtok, mér mennétek árendás házba, mikor itthon is elférünk. Mohácsiékho meg nem adnám eszt a kislányt, be se fogadnák, meg mi se a más mosogató rongyának neveltük. Ha a szánk elfér, akkor a seggünk is elfér egy házba.”

Így maradtunk egy kenyéren az én szüleimmel húsz esztendeig, de sose bántuk meg, jól megvótunk. jó meny lett az uram, szerette idesapámékat.

Pizünk az első hetekbe nem vót, mibül is lett vóna, én bejártam a Dohánybevältóba első télen, abból krajcároztunk, idesapám meg járt tovább is fát vágni a mérnök urakho. Meg két tehenök vót idesapáméknak, egyik fejős vót, abból is garasoltunk, meg tojást adtam el, úgyhogy a legszükségesebb píz megvót úgy egy hónap múlva.

Novemberben Mohácsi Bálint bátyám hozott egy kocsi terményt, hét zsák búzát, három zsák árpát, a kocsi után vót kötve egy kisebb kocsi, az egyik lú melé egy egyéves csikó, eszt mind ajánkédba kapta eszt uram. Az életet azért, mert aratott, a kocsit, meg a kiscsikót, meg egy lúra való hámot meg azért, amír hat évig dolgozott nekik. Örültünk az ajándéknak, és köszöntük Bálint bátynak, de ő csak legyintett és mikor lepakoltak mindent, hiába hitta idesapám, hogy gyöjjön-gyöjjön be egy pohár borra, nem gyött be. — Idesapám úgy megsértődött, hogy nem kísérte ki a kapuig a vendégeket.

Ígyhát vót mán egyéves csikónk, egy két év körüli üszőborjúnk, úgy mondták mán: hogy bika alá való. Eszt én kaptam hozományba. Vót egy kocsink, meg egy lúszerszámunk, eszt kisebbre vette az uram, eldolgogzatott rajta, elég fajin lett a kiscsikóra.

De az árvás törvínyszéktől meggyűtt az értesítés, hogy az uramnak át van utalva onnét a roffi bankhoz a píze, igazolás után kiadja, már nagykorú lett. — Mikor anyósom (Kiss Zsuzsanna) meghalt 1920-ban, amit eladtak apróságot, kétfelé tették az árát. Fele az uramnak a bátyjáé lett, Mohácsi Miklóse,

ő más mindennek hasznát vette, ami a ház körül maradt, mert anyósom halála után két hónapra megnősült, elvette Nyikos Bözsi ángyomat. Miklós bátyám aszt akarta, maradjon velök az öccse, de ő úgy gondolta, jobb lesz a nagybátyámnál, mert ott vele egykorú gyerekek vótak. Igaza is vót, úgy lett jó. Miklós bátyám elkért a Bálint pénzből két tehén árát kölcsön, amit írás ellenében oda is adott Bálint bátyám, hogy adja meg, ha Bálint nagykorú lesz. Körülbelül annyi píztt tettek a takaríkba, mint amit Miklós bátyám elköltött belőle: két tehén árát. Az árvás törvínyszék megírta, hogy a píztt dollárba kapjuk ki. Annak idején aszt vettek a pínzen és így nem ment tönkre, mikor 23—24-be a sok millió korona vót, 25 után meg pengő. Így nem vezett el a pínz. Majdnem három tehén árát, 550 pengőt kaptunk. Ugyanis az itteni bank megvette a dollárt. Mán nem tudom pontosan az árát a dollárnak. Akkor megnéztük a tiszteletes úrral az újságba. A banknál 3 pengővel akartak kevesebbet adni dolláronként, addig alkudtam, hogy csak egy pengővel kaptunk kevesebbet, mint ami az újságba vót írva. Nagyon büszke vótam rá, hogy ilyen ügyesen elintéztem.

Bezzeg elvót szomorodva Bálint, mert ő meg a bátyjánál vót a pízirt, de csak aszt kapta, ha lesz pízék, lehet hogy adnak, de abból a pízbul Bálint bátyám is kötött el. Vigasztaltam: „Ne búsulj kedves, majd dolgunk után megsegít az isten. Arra ne is gondolj, hogy emiatt pereld a bátyádat, vagy haragot tartasz velük. Ha látják, hogy jó vagy hozzájuk, jobban megszeretnek.” — De ebbe tévedtem, sohasem tudtunk összelelegedni velük.

A pízbből vettünk egy másik kiscsikót, meg Bálintnak egy nagyujjas ünneplőt. Félretettünk 300 pengőt. Amit én kerestem a Dohánybeváltóba, abból meg összeraktam 40 pengőt, hogy veszünk belőle süldőt, amit már bebúgathatunk.

Hát egyik este gyött Szalai Rózsi kocsmáros, hogy az uram még legény korába adós maradt 35 pengővel. Megadom-e vagy pereljen? „Megadom én eszt, igen, de többet soha, mert a hitelt többet ki nem fizetem. Értette? Kedves. Most pedig jójczakát!” — Begyön az uram, kérdi: „Mér vót a Rózsi?” — mondom: „A süldő áráér, aszt vitte el.” — Hú, de megmérgegedett Bálint. „Na — aszondja — ha te ilyen pocsik vagy, hogy a kocsmárosnak adod a pínzt, tudd meg, egy fillérig kiviszem Bálint bátyámnak, hogy vigyázzon a pízünkre, mondta már ő, hogy vigyem ki, ne bízzam rád, mert te elkötd.”

„Vigyed — kedves, ezután is kifizetem a kocsmái adósságodat. Eladom az ünneplő csizmád, de az én uramra nem fog kiabálni egy kocsmáros se.” — Ezen úgy meglepődött az én párom, hogy évekig nem ment a kocsmába, hanem vállt vállnak vetve dolgoztunk és gyarapodtunk szépen.

Hanem pínz csaknem mindennap kellett házi szükségletre és küldtem az emberemet a bátyjához pízirt: most két deka élesztő kell, fél kiló só. Erre ráunt az uram, mégis restellte tülem, egyik este csak hozza haza a pínzt. „Nesze — aszongya — kőcsd amire akarod.” Eszt azért írom le, mert mán az ilyen típusú parasztember is kipusztul, aki harisnyaszárba kötve magánál hordja a pínzt, nehogy a felesége elherdálja haszontalan helyre. — Bazsalyogva kérdeztem: „Na — kedves, csináljak-e a píznek harisnyaszárát?” — „Nem kell — aszondja — használd, ahogy akarod!” Megcsókoltam és megköszöntem a bizalmát és megmutattam, hogy amit a Dohánybeváltóba kerestem, félretettem, hogy vegyen rajta, ami a gazdálkodáshoz szükséges, ásót, villát, csináltasson nagygereblyét, utallós kapánk mind a kettőnknek vót, Bálint a kaszáját is elhozta a Tópartról, így lett kézbeli szárszámunk az első té-

len. Én március végéig jártam a dohányba, azután már kezdődött a tavaszi munka, az ásás, a szőlőnyitás.

Február első hetében elgyűtt Papp Ferenc sógorom, hogy megtanítsa Bálintot gallyboronát csinálni (Papp Ferenc a Mohácsi Marika ura vót és Marika a Bálint bátyám lánya.) Egyik nap aszt mondja sógorom: Hallja kend, miből számítja eltartani a két csikót? — „Színára gondolok. Majd kaszálók a nyáron valakinél dézsmára, mert az a két nyilas, ami apámnak van, az kell az ú két teheninek.” — „Nem úgy lesz az jó, sógor. Hanem aszt hallottam, hogy Szerencsi Zsiga bátyámnak, mivel vetek 30 hód földet a Gábor úr Nyakasából (ez a dülő neve: Nyakas) eladnak a kisebb darab földekből, így Akolháton négy nyilas földet. Vegyük meg ketten. Egy-egy nyilas jó időjárásban ad három szeker jó színát, avval már vígan telelhet a két csikó. Nekünk is van pár száz pengő, kendeknek is, a többit meg felvesszük a takarékból” — Bálint előbb huzakodott, hogy nem szereti adóssággal kezdeni az életet, de én is beleszóltam: „Bálintkám, eszt a 300 pengőt nem forgácsolhatjuk el apróra, csak is ilyen nagyobb dolgot vehetünk rajta, Oszt ez lesz a legjobb, a kaszáló, mert ugye te se szereted süvegelni az uraságot, azután az ispánt, meg a kerülőt is, hogy adjon színát kaszálni, herét meg tizenkettedibe. Eszt kérni pedig már én se megyek helyetted, meg oszt, ha már a pínzt rámbíztat, meg akarom mutatni, hogy nem haszontalankodom el, hanem okos helyre tesszük. Becsületesen akarok előtted állni, egyenes úton a píz-kötésbe is, az utaimba is, a szavamra is. Te rámbíztat a pízedet, ez engem büszkévé tesz, ha szavamra és minden dologra bízol, még boldogabbá tesz, és én is így akarok benned bízni. Mert a jó házasságnak szerintem nemcsak a szerelem az alapja, hanem a bizalom. Mert lehet, hogy én akkor is szeretlek még, ha mán nem bízhatok benned, de becsülni csak aszt tudjuk, akiben bízhatunk.” Bálint szótlanul megölelt magához, az én drága apám meg a fejemre tette a kezit, ahogy szokta a szeretett kimutatni. — Sógorom meg meghatódottan mondta: „Így lesz ez jó, csak el ne rontsa az ílet. De akkor mán fogjad is a kendődet, oszt ereggy Szerencsiékhoz megtudni, hogy hogy aggyák nyilasát. Ha megvesszük, kétfelé vesszük.”

— „Csak nem én megyek, mikor itt van két ember is?” — „Csak ereggy ne, jobban tudsz te beszélni”. És még most is, a mai napig is én intézem a hivatalos ügyeket, pedig jó fellépésű, jó beszédű ember az uram. De így kényelmesebb, hogy a hivatalos dolgokat én intézem. Még adót fizetni se vót soha. — Na, szóval háromszor vótunk Szerencsiéknél, mire megvettem, és leelőlegeztem a négy kh. földet. Ebből kettő hold a mienk, kettő meg a Papp Ferenc sógoromé lett, 400 pengőért egy illetmény. Akkor, 27-ben egy mázsa búza ára 31 pengő vót, és igen mindent búzaárhoz számítottunk.

A nyakasi dülő csak 170 hold vót, az a Losonczi Istvánné, Borbély Etelka nagyságos asszonyé vót. És ez lett eladó. A roffi urak, ha attak el a birtokból, amíg roffi ember vette, más faluba való embernek nem atták, hogy legyen mind a helybelieké. Ez igen szép vót tőlük, de nem az ő hibájukból ugyan, ezen a földvételén sok roffi ember tönkrement. A földet hódanként 30 mázsa búzáért atták és úgy számoltak, és igen jól is, hogy ha átlagosan 8 mázsa termést ad a föld, akkor is minden költséget leszámolva, 5 mázsa termény marad az ára fizetésére. De ebbe beleszólt magasabb politika is.

De előbb a magunk baját írom. Szóval 500 pengőt vettünk fel a takarékból, 300 pengőt előbb már előlegbe odaadtunk Szerencsiéknek. Az átírás díját összeszedtük a házi szükségvalóban, az illetékre májusban eladtunk egy mázsa búzát, abból fizettük ki. Eladtunk 50 kg árpát is, ebből meg az első negyedévi kamatra való lett. Bizony nehéz vót, mivel a házhoz még kevés píz gyött, a há-

rom hónap törlesztésig meg nyargalva, elgyött, mindig rettegésbe vótunk, mibül fizetünk.

Márciusban más baj is adódott. Megkaptásodott mind a két kiscsikó, amit Bálint bátyám adott is, meg amit vettünk is. Gondozva vótak, meg abrakolva is, de megfáztak, mert nem itthon vótak, hanem a szomszédba vittük át, Molnár Rozi nénémék istállójukba. Ugyanis idesapáméknak napraforgóból kerített istállójuk vót, a vígibe egy kis kamrával. Háromszor két méteres vót, az istálló meg háromszor hármás, csak egy tehén és egy borjúra számítva, de mán akkor két tehén és egy másfél éves borjú is vót. Több még egy szopósborjú se fért. Ezért átvittük az egy kiscsikót, meg az én nagyüszömet a szomszédba a nagy istállójukba. A két kiscsikóér anyit kaptunk márciusban, mint amennyit novemberbe kaptunk egyír.

Jószág nélkül maradtunk, csak az én két üszöm vót. Aszt mondtam az uramnak, adjuk el az üszöt, oszt olyan kiscsikót vegyünk, amivel fel tudunk szántani. Úgy is lett, vettünk két erősebb csikót, ami píz maradt, azon meg egy fagerendelyű ekét. A talyigája meg csupa fából vót még, a kereke is, ilyet mán nem is igen használtak csak vasekét de nekünk kezdőknek a kiscsikóho nagyon jó vót már csak azért is, mert kevés pízot kóstált. 18 pengőért vettük tavasszal, nem is használtuk, mert Bálint bátyámék, (ők ősszel is bevettek, a vetőmagot is ők adták bele ingyen.) Kiss Józsi bátyám, az anyósom öccse, meg Gönczi Sándor komámuramék minden tavaszi munkát elsegítettek végezni, meg az idesapámék is, hogy ne törjük vele a két csikót. Ezek oszt felnőttek szépen, hibátlanul.

Vettünk egy kétlevelű vasboronát, eszt már újonnan. Így 27 tavaszán minden gazdasági felszerelésünk megvót, nem mind új ugyan, de használható. Meg kocsink, lovunk, ostorkivágásig. Az új ostort, szép bojtosat Glükk Jakab boltos adta ajándékba, mikor a boronát vettük. A sásból font ülést meg Kiss Gábor bátyám adta ajándékba, az anyósom kisebbik öccse. Így sok jó emberek segítségével megadott az isten mindent, amivel megkezdhattuk a gazdálkodást az életben.

Gábor bátyám adott egy félholdas darab földbe való heremagot, eszt elvetette Bálinttal, kézzel, ekkor tanulta meg Bálint a here kézzel vetését és olyan szépen, egyenletesen tudta, hogy aztán sokaknak elvetett egy-egy hódat napszámmért. Ekkor használta először a gallyboronát, evvel remekül elmunkálta a herét és olyan jól sikerült, hogy öt évig használta, a hatodik évbe, mikor mán ritkult, meghagyta magnak, sok szép heremagunk lett. És ez mindig jól jövedelmező vót, nagy pizíró. Így az én szép üszömből nem lett tehén, ahogyan számítottuk, hanem a gazdálkodás kezdetén sokat segített, engem meg boldoggá tett az a tudat, hogy szegény lyány létemre tudtam segíteni az uramon pizzel is.

Ilyen szépen indultunk a nyárnak, aratót akkor nyáron nem fogadtunk, az uram vágta a búzát, én szedtem a markot, idesapám kötött. Így mire le lett vágva egy darab élet, már be is vót kötve. Hárman gyorsan összekereszteltük, nyolc nap alatt rendbetettük az aratást. Felbőgöztük a hulladékot (felkapartuk).

(.....)

Eljött a cséplés napja. Mindenki boldogan, bizakodva nézett a jövő évig tartó egy év elébe (mert mi parasztemberek újtól-újig számoltuk az évet). 1927-ben közepes jó termés vót és maradhatós a termés ára is, egy mázsa búza 31 pengő, egy pár csizma 24—25, egy férfi nagyujjas 25 pengő, egy pár hathetes malac, egy mázsa búza, szóval elég jó évnek néztünk elébe. Bálint ahho bízott, hogy ebbe az évbe ki is fizetjük a takarékot, de nem úgy lett.

Hajnali két órakor keltünk, de nem mentem a kocsival cipelni, sajnált a két ember, hogy egész nap ott álljak a melegen, áldott állapotban. Írni minden mázsa tételt, hány zsák búza, hány mázsa, közbe és cséplés után is seperni össze az asztag helyit, bár nem nagy dolog, de én nem birtam már a meleget, eszt Mohácsi István bátyám megtette helyettem. Én meg otthon maradtam, reggelibe segítettém idesanyámnak a főzésbe, mikor a kocsi meggyött a terméssel, az emberek hordták be vállon a zsákat, én meg beálltam a hombárba és oldoztam a zsák száját. Ehhez igen gyors kéz kellett, mert oldottam, a zsák vállon vót.

Ugyan van-e akire nem zúdult a búza, mint énrám, térdig álltam a búzába, tudja az, milyen érzés az, amikor elborít az Élet, és annak csodálatos illata, amibe a nap, a föld és a mezei virágok minden szaga, tisztasága benne van, és tisztasága elborítja és megtisztítja a testünket, lelkünket. Belemarkoltam a búzába és nézegetem rajta Krisztus arcát, ha ez szépen látszott, akkor fejlett vót a szem.

A falu alatt mindjárt van egy roffi szőlő, ez úgy vót elosztva, hogy öt hold föld után járt egy 12 soros darab szőlőföld, kb. 400 kodrát, és 400 kodrát kenderföld. Ebbe is ültethetett, aki akart szőlőt, azután a nagy-gyep, a legelő következett. A legelőn túl és mellette kétoldalt a szántóföldek vótak. Nem mindenki aszt vetett a földjébe, amit akart, hanem a közbirtokosság rendeletére mondjuk a burai oldalon minden darabba és minden dűlőbe csak kalászoszt szabad vót vetni, abba az oldalba meg a gyendai oldalon kukoricát, répát vót szabad. Ez igen bölcsen vót elrendelve, mert így aratás után mindjárt a csürhe járhatta a tarlót, akkor is, ha még kereszt nem vót lehordva a tarlóról, persze a kondás vigyázott, hogy a jószág össze ne dibolja a keresztet. Ez nem igen fordult elő, vót szem a földön, akármilyen rendesen le vót aratva. Az egész csürhe szépen felhízott a tarlón. Idesapáméknak ekkorra mindig vót kismalacuk, ezek kéthetes koruk után már a tarlót járták az anyjukkal, őszre, mire az egész csürhe beszorult, szép kis süldők lettek.

Mikor november derekán, vagy utóján leesett az első hó, marhaféléket egyáltalán nem hajtottunk ki a legelőre, a csürhe is hazajött, de azt mindennap kihajtotta a kondás egész télen át, ha rossz idő vót, vagy nagy hó és hideg szél, csak egy órára hajtotta ki, csak éppen megjáratta a kocákat. Ezt az őszi hajtást hívtuk beszorulásnak.

Bugyik Józsi bátyám 41 évig, hótta napjáig kondás vót, meg is becsülte a falu, a templomban vót felravatalozva, ingyen harangoztak neki és tiszteletes úr is ingyen temette el, a község meg a koporsót fizette ki és az özvegy kapott segélyt. Azt nem tudom mennyit, és valamelyik fia lett az utóda az öregnek. Ma is élnek Roffon gyermekei, unokái, mind becsületes, munkás emberek.

Mikor a keresztet lehordták a tarlóról, akkor a lábasjószágok is járták a tarlót, csorda, gulya, borjúcsorda, ezek a füvet legelték, ezek gyomtalanítottak. Répaszedés és kukoricatörés után felszabadult az egész határ, járta mindet a jószág, fel is híztak beszorulásra. Az öregek aszt mondták, tarlójárás után még a tej is jobb ízű, a sok tarlóvirágtól, olyan mintha tarlómíz cseppenne bele; lehet hogy igazuk vót őseinknek.

Keresetre nézve nem utolsó dolog vót a pásztorkodás, minden darab jószág után egy pengő és egy kenyér, de milyen nagy kenyér, öt-hat kilós, olyant ma már nem is látni. A teháncsorda 400 db körül vót, a csürhe is. Most annyi pengő, szép összeg vót az.

Másik évbe meg megfordították a vetésforgót, a gyendai oldalon vót a kalászos, Bura felől a kukorica, és ez fontos intézkedés vót, mert akinek öt hód földje vót, erre kapott egy hód tarlópáskomot, vagyis egy nagydarab marhát kihajtott

egész nyárra a csordára; hacsak két és fél hód földje vót, úgy mondtuk, két vékás föld, arra egy disznót. Ugyanis a falu alatt elterülő legelő csak a kisparasztoké vót, ebbe nem vót az uraságoknak és ott az urasági jószág nem legelhetett. Ezért vót Roffon olyan sok jószág, még az szegény embernek is, mert Akolháton, árterületen ugyan, de jó színatermő földje vót sok embernek egy-egy nyilas, a Nagygyepen is soknak vót egy-egy páskom. Nyilván vót tartva kinek hány hód van, de nem vót szítmírve.

Az megvót engedve, mivel az árpatarlóba harmadik szántás után vetettük a búzát, hogy az árpatarlót három-négy hét múlva felugarolhassuk. A kukoricaföldet egyszer szántottuk késő ősszel, vagy télen; tavasszal csak csekélyen szántottuk és belepergettük a barázda fenekire a kukoricát, babot, tököst, ezek egyszerre keltek ki. Mivel szína, búza otthon vót, mi asszonyok kacsoztuk a szőlőt, utána kezdtük a nagytakarítást, kívül-belül meszeltünk, az emberek meg hordták a ganét, lúfogattal is, meg tehénnel is. Vót úgy, hogy két darab falusi földet is megganéztak.

Még a színával is vót baj. Mikor hordták haza, csak boglyába rakták, ezt össze kellett rakni kazalba. Eszt mindig vasárnap csinálták, kellett hozzá legalább négy ember, de gyött hat is. Az annál hamarabb meglett. 12 kocsi színából egy 6 m hosszú és 3 m körüli színakazlat raktunk. Két ember rakta a két végét, ez a legnehezebb, itt kellett szarvát gyűrni, eszt völgyelni, meg ők határozták meg, milyen hosszú, széles és magas legyen a kazal, hogy rá is férjen, meg sok le ne maradjon. Ez reggel 5 órától délelőtt 9 óra körül is eltartott, mert takarosán körülgereblyézték az alját, méter körüli magasan meghúzgálták, nehogy az aprólék kihúzgálja, a tetejét méter vastagon szalmával betetejezték. Míg így takarosították, akik a kazalról már legyöttek, a szína puhájából kötelet csavartak olyan hosszút, hogy keresztülérje, hogy felén túl lecsüngjön mind a két oldalon. A végét összegombolyítottuk, akkorára, mint egy labda és eszt, ameddig egy férfikar benyúlhatott a kazalba, addig bedugta és a keze után maradt lyukat is telenyomkodta színával. Ez jól leszorítva olyan erősen összefogta a kazlat, hogy a nagy szél sem bolygatta meg. Egy-két kocsi színát lehagytak a kazalról kb. annyit, hogy tél elejéig elég legyen a jószágnak; ez már mind sarjűszína, vagy olyan, amit útszélien kaszáltak.

Ezután a kukoricatörés következett. A mi törésünk nem sokáig tartott, mert az idesapáméval sem volt több 3—4 hódnál. Csak mikor az Akolhátat, a kaszáló egy részét feltörtük, akkor egy-egy hóddal szaporodott mindegyikünké, és ez sokat javított a gazdálkodáson. A kukoricatörés is segítséggel ment, vagy napszámot fogadtunk. A fizetés mindenkor egy zsák kukorica vót; mi asszonyok törtük a kukoricát, az emberek meg vágták utánunk a szarát. Mindig annyian mentünk, hogy annyian pakba tegyünk egy darabot; a legöregebb férfi kötötte össze a szarát kévébe, ha már törtünk annyit, hogy lett egy kocsival, közös erővel megpakoltuk a kocsit, úgy hogy szabados kukoricával tele hántuk a kocsi derekat, azonfelül meg teleraktuk telezsákkal. Egy kocsira kb 20 zsák kukoricát raktunk, ez igen megvót a 10 mázsás teher a kocsin, bizony gyalog kellett hazamenni, mert nem terhelték jobban a jószágot.

A szarvágók földszint levágták a szarát jobb kézzel, és ballal fogták markukba a levágott szarát. Mikor már nem fért a markukba, letették a födre és vágták a többit, és addig rakták össze, míg egy takaros kéve lett belőle. Minálunk idesapám kötötte a szarát; egy szép szál vesszőnek a vékonyabb végére gúzszt kötött, a vastagabb síma végét a kéve alá dugta, keresztül kötötte vele a kévét, a síma végét beledugta a gúzsba, egyet csavart rajta és bedugta a vessző végét a kévébe. Olyan erősen be vót kötve a kéve, nem könnyen oldódott. Mikor le lett tör-

ve a kukorica, mink, a török hordtuk össze a kévét kúpba; egy összefogta a kévének a hegyét, a többi hordta hozzá a kévét szépen körbe, felállogatunk, és ez úgy száradt egy hétig, kettőig és csak akkor hordtuk haza. Utána járhatta a kukoricatartól a csűrhe, csorda. Mi meg kazalba raktuk, vagy ha még nagyon zöld vót, vagy kicsi vót a hely az udvaron, kettesével a kerítés mellé raktuk, nem hagyunk pocsékba menni egy szálat se, mert a marhafélinek ez volt télen a fő eledele, mert ahol lovak voltak, azok kapták a java takarmányt, színát, abrakot, herét. Ezért a faluba nem vót sok nagytejű tehén, de minek is, csarnok nem vót, még csak a harmincas évek utóján se, addig csak magunk használtuk a tejet, esetleg néha adtunk el egy litert, mert akinek tehene nem vót, píze se tejre.

Talán ősszel vót a legtöbb dolog, terménybetakarítás, az épületek rendben-tartása, kacsa, libahizlalás. Sok szép aprólékot neveltünk a nyáron, bár későbbi évekbe még többet, mert ebbe az első évbe venni kellett az ennivalót a kacsának, malacnak, mert nekünk most termett még csak árpánk, amit Bálint bátyánk adott három zsákkal, meg ami kis korpa került, nem lett elég az egy süldőnek, meg a kacsáknak.

Meg asztán én szerettem nagyon az aprólékkal való bajoskodást, meg min-dennel, ami hasznot hozó vót. Szerettem vóna gazdagodni, hogy ne én legyek a legszegényebb a Mohácsi asszonyok között, hogy ne nézhessenek le. Édesanyám 50 évig élt Roffon, de egyszer se látta a roffi piacot, soha nem árult sem gyümölcsöt, sem tyúkfélét. Én meg gyümölcsöt vittem a piacra, mikor minek az ideje vót, ősszel szőlőt, mustot, hízott kacsát, libát; már a későbbi években 40 db hízott kacsát is eladtam, és ebből kiárultam a családnak a téli lábbelit. Így én kétszer egy héten: csütörtökön, meg vasárnap reggel a piacon üldögéltem. Mindig vót egy kis píz, ha több nem, annyi, hogy a másik piacig elég vót apróbb dolgokra.

Mikor meg később beállt a malacállomány, aszt is árultunk a piacon. Itt vót közel hozzánk a malacpiac a Sebestónál. Minden csütörtökön olyan felhajtás vót, hogy most nincs annyi a falusi csűrhe. Szalókról, Kunhegyesről jöttek a kupeccek és verték egymásra a hízó, a süldő árát. Különösen szerettük a kunhegyesi kupecet. Egy kis eleven vót köztük, ez mindig egy kis három-gumikerekű stráfkocsit rakott meg minden csütörtökön hízóval, süldővel. A tyúkipiacon meg legjobb vásárlók vótak a fegyverneki, köteleki kofák, Gyendárol meg a két Bene lány. Vót olyan piac, hogy ez a két lány tojást vásárolt fel egy-egy piacon, sokszor átadta Géza bácsinak, ez fegyverneki zsidó vót, két kocsival együtt minden csütörtökön, egyikbe aprólékot, másokon tojást vitt, és azért csütörtökön, mert vasárnap kevés aprólék vót, csak zöldség-gyümölcsféle, esetleg tojás, hogy ne legyen vasárnap reggel olyan zajos a piac.

A gyümölcsfélét a tiszasülyiek vásárolták fel, mert ott még a meggy sem termett meg; vitték a sülyiek a hátukon gyalog a kiséven, ladikon át a Tizán, ott várta néhány kocsis (6—8) az asszonyokat, és onnén kocsin vitték a portékákat. Mióta sülyiek nem járnak, mert Buráról, meg Nagykörüről beviszik nekik autón, azóta kb 4 év óta teljesen megszűnt a piac. De nagy forgalom vót, mondom én, fiatalkoromban csak a lusta asszonynak nem vót píze Roffon. Szegény idesnyám aszt mondta, ez mán kapzsóság, amit én csinállok, pedig szerintem csak szorgalom vót, később meg muszáj, mikor a termény ára, vele a hízóé nagyon lement. Az apróléké legalább jó vót, bezzeg jó vót akkor, amit a piacon árultam.

Egyszer többek között megkértem az uramat, segítse fel a hízott kacsát a piacra, fizetek érte neki egy fél deci pájinkát. Máskor is megesett, hogy nem vót nagyon szorgos dóga, vagy több kassal vót gyümölcs, szőlő, még kocsival is felvitte. No, ekkor egy kasba vót négy kacsa, meg két kaskába egy-egy hízott

kacsa. Ezt én egyedül nem bírtam ki, gyött Bálint a féldecieért. Mikor Lénárt Dezső bótja elé írünk, lepakol Bálint, aszongya: „Gyerünk be Dezsőhő a féldecieért, mert ami biztos, biztos.” — Én meg csak három centet kértem, mert tudtam, hogy a piacon újra kér pájinkára valót, megint adok három centre valót. Nem szólt az én párom semmit. Megitta a három centet, ment ki a bótból, fogta a kas fülit, „gyerünk”. — Gyanús vót nekem, hogy nem követelte a féldecit, arra gondoltam, hátha megéri ennyivel. Hát mikor a templomhoz érünk, lepakol az én emberem, aszt: „No, — kedves, vigyed csak magad tovább a portékádat, mert a fuvar, a három cent csak idáig tart, a piacig féldeci jár.” — Hiába rimánkodtam: „Gyere, hozdad, megadom, csak segíts!” — „Nem lehet, komácskám, engem csak egyszer lehet becsapni.” — Ríttam, rimánkodtam, legyintett kezivel, csak otthagytott. Mán akkor körülfogtak bennünket, nevették, hogy ez a Bálint mán mit nem csinál. De ő nem zavartatta magát, ballagott hazafelé. Azt hittem én, bement Dezsőhöz és megivott három féldecit. Mikor megyek hazafelé, aszt mondja Lénárt úr: „Tessék begyönni, Mohácsiné asszony, üzenetet hagyott az ura, aszt, hogy tessék kifizetni a három féldecit és máskor ne akarja becsapni.” Fizettem mán akkor nevetve, mert jó piacom vót, meg jó természetem ahhoz, hogy mindennek a humoros oldalát lássam meg, enélkül nehéz is lett volna az élet...

